

Biedrības *Latvijas Pilsoniskā alianse*

priekšlikumi Latvijas fonda izveidei biedrību un nodibinājumu atbalstam

(1) Dokumenta mērķis ir sniegt pārskatu par esošo situāciju publiskā finansējuma pārdalē biedrībām un nodibinājumiem, un sniegt ieteikumus par nevalstisko organizāciju sektora darbības atklātas, caurskatāmas un efektīvas finansēšanas ieviešanu no valsts budžeta. Priekšlikumi paredz nepieciešamību veikt politiskos lēmumus, kā arī izsaka nepieciešamību pēc grozījumiem normatīvajos aktos katrā no piedāvātajiem finansēšanas modeļiem.

(2) Diskusijas par Latvijas nevalstisko organizāciju fonda izveidi ir bijušas aktuālas kopš 2005. gada. Būtiskākie notikumi NVO fonda izveides vēsturē:

- 2005. gada maijā nevalstisko organizāciju vēstule premjeram un finanšu ministram ar aicinājumu izveidot valsts finansētu NVO fondu, kas pārdala valsts budžeta līdzekļus biedrību un nodibinājumu darbībai;
- 2005. gada 7. jūnijā pirmā NVO un Finanšu ministrijas pārstāvju tikšanās par iespēju sadarboties;
- 2005. gada 30. jūnijā tikšanās ar Norvēģijas Ārlietu ministrijas pārstāvi Ingrid Schulerud,
- 2005. gada 14. jūlijā sarunas par NVO fonda administrētāju;
- 2005. gada jūlijā - augustā eLPA sagatavo saturisko piedāvājumu NVO fondam, balstoties uz biedrību un nodibinājumu sniegtajiem viedokļiem;
- 2006. gada 8. martā noslēdzās konkurss par NVO pārstāvja vietu EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu vadības un uzraudzības komitejās;
- 2006. gada maijs - jūlijs Sabiedrības integrācijas fonds apkopoja NVO komentārus par NVO fonda programmām un to administrēšanas kārtību (paraugstunda konsultācijām);
- 2007. gada 16. martā vadības un uzraudzības komitejā tika apstiprināta NVO fonda izveide EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta ietvaros;
- 2007. gada 23. marts tiek izsludināta projektu pieteikumu saņemšana NVO fondā;
- 2007. gada 2. aprīlī notiek EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta programmas „NVO fonds” atklāšanas konference;
- diskusijas par NVO fonda ieviešanas šķēršļiem un to novēršanas iespējām;
- 2009. gada 24. septembrī Ministru Kabinētā lemts par to, ka SIF funkcijas un finansējums nododams Centrālai un Finanšu līgumu aģentūrai. Lēmums tika atcelts pēc NVO iniciatīvas un skaidrojuma atbildīgajām institūcijām par šīs institūcijas nozīmīgumu;
- 2010. gada 28. aprīlī Rīgā notiek programmas „NVO fonds” izvērtēšanas konference. Konferencē norit diskusija par programmas attīstības virzieniem, konstatēto administratīvo barjeru mazināšanu, kā arī – Finanšu ministrijas valsts sekretārs publiski pauž atbalstu kopīgiem centieniem piesaistīt Latvijas NVO fonda programmai divkārt lielākus līdzekļus. eLPA un citu iesaistīto pušu centieni interešu aizstāvībā vainagojas panākumiem un jaunajā programmā Latvijas biedrībām un nodibinājumiem ir pieejams finansējums 9,6 miljonu euro apmērā;
- 2010. gada 29. oktobrī eLPA sniedz priekšlikumu ministru prezidenta Valda Dombrovska valdības deklarācijā iekļaut uzdevumu – valsts budžeta ietvaros izveidot finansējuma pozīciju, kas paredzēta organizētās pilsoniskās sabiedrības darbībai un aktivitātēm;
- 2011. gada 19. jūlijā ministru prezidents Valdis Dombrovskis dod rezolūciju par normatīvo aktu projektu izstrādi, kas precizētu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas, līdzekļu izlietojuma, uzskaites, kontroles un pārskatu sniegšanas kārtību biedrībām, nodibinājumiem, reliģiskām organizācijām un kapitālsabiedrībām;

- 2011. gada 8. augustā finanšu ministrs Andris Vilks izdod rīkojumu par atbilstošas darba grupas izveidi Finanšu ministrijā, kuru vada ministrija un darbojas pārstāvji no: Sabiedrības integrācijas fonda, Valsts kancelejas, Kultūras ministrijas, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, *Latvijas Pilsoniskās alianses* un *Latvijas Samariešu apvienības*;
- 2011. gada 20. oktobrī Ministru kabinets apstiprina *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012. - 2018. gads*, kurās noteikta aktivitāte „Latvijas NVO fonds” tiesiskais regulējums” un darbībai jāsākas 2012. gadā;
- 2011. gada oktobrī eLPA sniedz priekšlikumu ministru prezidenta Valda Dombrovska valdības deklarācijā iekļaut uzdevumu „Uzsākt darbu pie NVO finansējuma sistēmas pilnveides no valsts budžeta”;
- 2012. gada 1. aprīlī Finanšu ministrijas darba grupā tiek izveidots Ministru kabineta noteikumu projekts „Kārtība, kādā nevalstiskajām organizācijām piešķir valsts budžeta finansējumu, veic tā izlietojuma uzraudzību, kontroli un neatbilstoši izlietotā finansējuma atgūšanu”;
- 2012. gada 26. aprīlī Finanšu ministrijas darba grupā Kultūras ministrija ziņo darba grupai par Latvijas NVO fonda izveides aspektiem un par normatīvo aktu regulējumu Igaunijā;
- Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda uzraudzības padomes sēdē 2013. gada 28. augustā tiek rekomendēts izveidot augsta līmeņa starpinstiūciju darba grupu, lai nodrošinātu priekšlikumu izstrādi NVO finansēšanas sistēmas efektīvizēšanai;
- 2013. gada 19. septembrī Valsts sekretāru sanāksmē pieteikts MK noteikumu projektu Nr. VSS-1744 „Kārtība, kādā valsts budžeta iestādes piešķir valsts budžeta finansējumu privātpersonām valsts pārvaldes uzdevumu veikšanai un uzrauga piešķirtā finansējuma izlietojumu”;
- 2014. gada 13. martā notiek Finanšu ministrijas rīkotā saskaņošanas sanāksme par MK noteikumu projektu „Valsts budžeta finansējuma piešķiršanas un izlietojuma uzraudzības kārtība privātpersonām valsts pārvaldes uzdevumu veikšanai”;
- 2014. gada 25. martā Ministru kabineta sēdē tiek apstiprināts Laimdotas Straujumas valdības rīcības plāns, kurā iekļauta 128.3. aktivitāte „Izstrādāsim koncepciju par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi”, nosakot, ka 01.10.2014. Kultūras ministrijai valdībā ir jāiesniedz progresa ziņojums, bet darbs kopumā ir jāpaveic līdz 31.12.2014.

(3) Dokumentā ietverti priekšlikumi biedrību un nodibinājumu darbības atbalstam no valsts budžeta, savukārt tajā nav atspoguļota informācija par finansējumu, kas pieejams reliģiskajām organizācijām un neformālām iedzīvotāju grupām.

1. Esošās situācijas apraksts

(4) 2014. gada martā Latvijā ir reģistrētas vairāk kā 18 450 biedrības un nodibinājumi. Vidēji gada laikā katru mēnesi tiek reģistrētas aptuveni 36 jaunas organizācijas. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju, katru gadu aptuveni 75% NVO iesniedz gada pārskatu.

(5) Valsts atbalsts biedrību un nodibinājumu darbībai un to aktivitātēm ir nepieciešams vairāku iemeslu dēļ.

- Pirmkārt, organizēta pilsoniskā sabiedrība virza un pilnveido demokrātijas procesus visos publiskās pārvaldes līmeņos gan likumdevējvaras, gan izpildvaras, gan tiesu varas jomā.

- Otrkārt, biedrības un nodibinājumi sniedz iedzīvotājiem pakalpojumus, kuru mērķis ir uzlabot cilvēka dzīves kvalitāti nevis gūt ātru peļņu.
- Treškārt, biedrības un nodibinājumi organizē pasākumus, kas informē un izglīto iedzīvotājus par valstī notiekošajiem procesiem, tādējādi mudinot vērtēt kritiski publiskajā telpā pieejamo informāciju un pastāvīgi pieņemt lēmumus atbalsta vai protesta izteikšanai. Organizācijas papildina jomu profesionāļu zināšanas par aktualitātēm konkrētā jomā.
- Ceturtkārt, biedrību un nodibinājumu organizētās aktivitātes aktivizē sabiedrību, mudinot iedzīvotājus līdzdarboties un iesaistīties, organizēt un vadīt, kā arī paust savu viedokli publiskajā telpā un lēmumu pieņēmējam.

(6) Organizāciju ienākumus veido biedru naudas maksājumi, saņemtie ziedojumi, projekta konkursos saņemtais finansējums, kā arī saimnieciskās darbības rezultātā iegūtais finansējums. Tā kā organizācijas piedāvā pakalpojumus un informāciju, kurai nav peļņas nolūka, tad biedrībām un nodibinājumiem ir papildus izaicinājums rast veidu, kā iegūt finansējumu ne tikai mērķu sasniegšanai, dažādām aktivitātēm, bet arī administratīvo izdevumu nodrošināšanai. Tādēļ pašvaldību un valsts nefinanšu un finansiālais atbalsts ir būtiski nepieciešams.

(7) Publiskās pārvaldes apņemšanās ieguldīt nevalstisko organizāciju institucionalizētā atbalstā izteikta gan *Nacionālajā attīstības plānā 2014 - 2020*, gan *Saeimas Deklarācijā par pilsoniskās sabiedrības attīstību Latvijā un sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām*, gan *Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memorandā*. Vairākos normatīvajos aktos noteikta nepieciešamība pēc nevalstisko organizāciju pārstāvju līdzdalības lēmumu pieņemšanas procesā, kas prasa vērā ņemamus resursus, tomēr to īstenošanai nav paredzēts veids, kādā publiskā pārvalde nodrošina finansiālo atbalstu biedrībai vai nodibinājumam par tās eksperta zināšanu sniegšanu. Tā uzskatāma par vienu no būtiskākajām problēmām, kuras risināšanai tiktu izmantots NVO fonds – publiskajai pārvaldei nepieciešama NVO ekspertīze, bet organizāciju vadītājiem nav iespējams nodrošināt bezmaksas ekspertīzes sniegšanu, tādējādi valsts vai pašvaldība šo ekspertīzi iepērk vai tā tiek dotēta no NVO fonda.

(8) Biedrību un nodibinājumu dibināšanu un kvalitatīvu darbu veicina nevalstisko organizāciju veidotā infrastruktūra – reģionālie NVO resursu centri un NVO sadarbības tīkli. Izveidotās organizācijas konsultē un izglīto aktīvistus, jaunus organizāciju līderus par aktuāliem jautājumiem. Neformālai grupai, kas sekmīgi un kvalitatīvi organizē aktivitātes, kļūstot par juridisku personu, saskaņā ar normatīvajiem aktiem nepieciešamas zināšanas vairākās jomās: grāmatvedības uzskaites kārtošana, lietvedības kārtošana, finanšu piesaiste un vadība, organizācijas vadība, publiskā tēla veidošana, juridiskie aspekti (līgumu slēgšana). Minētās zināšanas iespējams apgūt kursus, kas organizēti maziem un vidējiem uzņēmējiem, tomēr tajos gūtās zināšanas nav atbilstošas bezpeļņas sektora vajadzībām. No otras puses, organizācijas, kas sniedz konsultācijas un organizē apmācības, nevar nokomplektēt nepieciešamo grupu, ja sniegtā informācija tiek nodrošināta par reālo pašizmaksu. Minētais saistīts ar iedzīvotāju gaidām, ka informāciju var saņemt bezmaksas, jo valstij nepieciešams atbalstīt iedzīvotāju iniciatīvas to sākuma izpausmē. Tādējādi izkristalizējas otrā problēma – valstij nepieciešama aktīva pilsoniskā sabiedrība, taču valsts finansiāli neatbalsta līderu apmācības un bezmaksas konsultāciju sniegšanu, lai ieguldītu pilsoniskās sabiedrības attīstībā.

(9) Publiskā finansējuma pārdalē novērota trešā problēma – esošā finansējuma pārdale valsts līmenī nav pārskatāma un nenodrošina vienlīdzīgas iespējas tā saņemšanai dažādu jomu biedrībām un nodibinājumiem, balstoties uz visiem zināmiem noteikumiem un izlietojuma pārraudzībai. Biedrības un nodibinājumi gan pamatdarbībai, gan aktivitāšu īstenošanai saņem

finansiālu atbalstu no vairākiem tā administrētājiem, kas īsteno atšķirīgas prasības pret finansējuma saņēmēju. Potenciālajam valsts finansējuma saņēmējam nepieciešams paļauties, ka publiskā finansējuma pārdale norit, ievērojot vienlīdzības un tiesiskuma principus. Esošā situācija atspoguļo dažādas prakses publiskā finansējuma pārdalē, tādējādi definējot atšķirīgu atbildību no publiskā finansējuma saņēmēja pārraugot piešķirtā finansējuma izlietošanu. Saskaņā ar *Valsts pārvaldes iekārtas likumu* pastāv divi veidi, kā valsts pārvalde var sadarboties ar privātpersonu – pamatojoties uz deleģējumu vai līdzdarbības līgumu likumā noteiktajā kārtībā. Tajā pašā laikā praksē secināms, ka publiskais finansējums faktiski tiek pārdalīts biedrībām un nodibinājumiem citos veidos, piemērojot atšķirīgu kārtību pret finansējuma saņēmēju gan tajā brīdī, kad pārvaldes iestāde izraugās pretendentu finansējuma saņemšanai, gan kad tā īsteno uzraudzību par finansējuma izmantojumu.

(10) Biedrības un nodibinājumi saskaņā ar *Publisko iepirkumu likumu* var piedalīties iepirkumos un tādejādi saņemt finansējumu noteiktu darbību veikšanai, kas ir saskaņā ar organizācijas kompetenci, bet tajā pašā laikā ir saskaņā ar iepirkuma kārtību, kā arī gūt atbalstu savai darbībai piedaloties projektu konkursos, kas nosaka finansējuma pārdali no ārvalstu finanšu instrumentiem un Eiropas Savienības struktūrfondi.

(11) *1.1. Publiskā finansējuma avoti biedrību un nodibinājumu darbībai un aktivitātēm (2013. un 2014. gads)*

1. Valsts kancelejas un ministriju noslēgtie deleģējuma un līdzdarbības līgumi, kā arī veiktie iepirkumi;
2. nozaru ministriju piešķirtais finansējums nevalstiskajām organizācijām konkursa veidā;
 1. valsts kapitālsabiedrību ziedojumi, piemēram, valsts akciju sabiedrība *Latvijas dzelzceļš* ziedo biedrību un nodibinājumu aktivitātēm (2011. gadā ziedoti vairāk kā 120 000 euro) un VAS *Latvijas Valsts meži* ikgadējie ziedojumi *Valsts Kultūrkapitāla fondam*, *ziedot.lv* un *Latvijas Olimpiskajai Komitejai*;
3. Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instruments;
4. Saeimas frakciju un neatkarīgo deputātu grupu finansējuma piešķirums jeb *deputātu kvotas*;
5. NVO līdzfinansējuma programma un valsts budžeta līdzfinansējums EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta īstenošanai;
6. Eiropas Savienības programmas: *Jaunatne darbībā*, *eTwinning*, *Eiropas Zivsaimniecības fonds*, *Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai*, *Eiropas Reģionālās attīstības fonds*, *Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogramma "Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonds"*, *Erasmus Mundus*, *Comenius*, *Erasmus*, *Leonardo da Vinci*, *Grundtvig*;
7. Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas Sociālā fonda līdzekļi;
8. Latvijas – Šveices sadarbības programma;
9. Ziemeļu Ministru padomes Izglītības un pētniecības programma *Nordplus Framework Programme*;
10. Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļi 2014. -2020. gadam.

(12) *1.2. Publiskā finansējuma administrētāji (2013. un 2014. gads)*

2. *Sabiedrības integrācijas fonds* administrē dažādu avotu publiskos līdzekļus, kuru saņēmēji konkursa kārtībā vai iepirkuma kārtībā var būt biedrības un nodibinājumi. Administrēti tiek līdzekļi:
 - Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instruments;
 - Eiropas Sociālā fonda līdzekļi (2007. – 2014. gads);
 - Latvijas valsts budžeta finansētā programma “Pilsoniskās līdzdalības veicināšanas programma”;
 - Latvijas NVO fonda programma sabiedrības saliedēšanai “Ārpusskolas pasākumu programma”;
 - Latvijas NVO fonda programma sabiedrības saliedēšanai “Apmaiņas programma latviešu un mazākumtautību bērniem”;
 - Latvijas valsts budžeta finansētā programma “NVO līdzfinansējuma programma”;
 - Latvijas valsts budžeta finansētā programma „Ārpusskolas pasākumu programma. Vasaras nometnes Latvijas un diasporas bērniem”;
 - Latvijas valsts budžeta finansētā programma „Latviešu valodas apguve”.
3. *Valsts kanceleja* īsteno Eiropas Sociālā fonda programmas un izsludina iepirkumus, slēdz līdzdarbības līgumus ar NVO par noteiktu uzdevumu veikšanu;
4. Nozaru ministrijas izsludina iepirkumus, slēdz līdzdarbības līgumus un piešķir dotācijas nozares organizācijām;
5. Kultūras ministrija un Iekšlietu ministrija administrē un pārdala līdzekļus ES programmai *Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogramma "Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonds"*;
6. *Valsts Kultūrkapitāla fonds* administrē un pārdala valsts akciju sabiedrības *Latvijas Valsts meži* piešķirtos līdzekļus (EUR 1 139 601 apmērā), saņem ziedojumus no privātpersonām un juridiskajām personām; administrē un pārdala valsts budžeta finansējumu;
7. *Latvijas Olimpiskā komiteja* administrē un pārdala valsts akciju sabiedrības *Latvijas Valsts meži* piešķirtos līdzekļus;
8. *fonds ziedot.lv* administrē un pārdala valsts akciju sabiedrības *Latvijas Valsts meži* piešķirtos līdzekļus;
9. *Latvijas Vides aizsardzības fonds* pārvalda un sadala līdzekļus vides aizsardzības pasākumu un projektu īstenošanai, tādu pasākumu un projektu finansēšanai, kuri saistīti ar vides aizsardzību, vides izglītību, vides monitoringu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un aizsardzību, gaisa aizsardzību un klimata pārmaiņām, vides un dabas resursu izpēti, novērtēšanu un atjaunošanu, ūdeņu aizsardzību, augsnes un grunts aizsardzību un sanāciju, atkritumu apsaimniekošanu, radioaktīvo atkritumu pārvaldību, cilvēku veselības aizsardzību un kontroli, vides aizsardzības iestāžu veikspējas stiprināšanu, palīdzības sniegšanu citām valstīm vides aizsardzības problēmu risināšanā, sabiedrisko vides inspektoru prēmēšanu un citu Fonda padomes nolikumā noteikto uzdevumu veikšanu;
10. *Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra* ir izglītības un zinātnes ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir veicināt jauniešu aktivitāti un mobilitāti, līdzdalību jaunatnes brīvprātīgā darba, neformālās izglītības un jaunatnes informācijas programmās un projektos, kā arī veicināt jauniešu neformālo izglītību saistībā ar mūžizglītību. Aģentūra administrē un pārdala NVO valsts budžeta finansējumu, kā arī Eiropas Savienības programmu *Jaunatne darbībā, eTwinning* līdzekļus;

11. *Lauku atbalsta dienests* administrē un pārdala ES programmu (*Eiropas Zivsaimniecības fonds, Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai*) finansējumu;
12. *Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra* administrē un pārdala *Eiropas Reģionālās attīstības fonda* finanšu līdzekļus;
13. *Valsts izglītības attīstības aģentūra* administrē un pārdala ES fondu un ārvalstu finanšu instrumentu finansējumu, lai īstenotu valsts politiku augstākās izglītības un zinātnes attīstības, mūžizglītības sistēmas attīstības, profesionālās izglītības sistēmas attīstības un vispārējās izglītības sistēmas attīstības jomā, veiktu Eiropas Savienības struktūrfondu finansēto projektu, izglītības inovācijas projektu, ES programmu un citu finanšu instrumentu programmu, projektu un iniciatīvu īstenošanu un uzraudzību.

1.3. Publiskā finansējuma pārdales veidi

1. Projektu konkursi.

(13) Konkrētā valsts pārvaldes iestāde, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumiem vai speciālo likumu un pamatojoties uz valsts budžeta finansējumu, organizē, izsludina, administrē un uzrauga publisko līdzekļu pārdali biedrībām un nodibinājumiem, piemēram, MK noteikumi nr. 277 „Kārtība, kādā piešķir valsts budžeta finansējumu jauniešu iniciatīvas un līdzdalības veicināšanai lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, darbam ar jaunatni un jaunatnes organizāciju darbības atbalstam, kā arī atbalstīto projektu administrēšanas un uzraudzības kārtība”.

2. Iepirkuma procedūra.

(14) Iestāde izsludina iepirkumu konkursu un biedrības, nodibinājumi var pretendēt iepirkuma uzdevuma īstenošanai. Biedrību un nodibinājumu objektīva priekšrocība ir tā, ka daudzos gadījumos organizācijas nav pievienotās vērtības nodokļa maksātāji.

3. Līdzdarbības līgums.

(15) Iestāde, pamatojoties uz tās nolikumu, speciālo likumu, MK noteikumiem nr. Nr. 419 „Kārtība, kādā tiešās valsts pārvaldes iestādes slēdz līdzdarbības līgumus, un līdzdarbības līgumu publiskošanas kārtība” un citiem tiesību aktiem, slēdz ar pretendentu līdzdarbības līgumu. Saskaņā ar MK noteikumiem, līdzdarbības līguma slēgšanas mērķis ir veicināt sabiedrības iesaistīšanu valsts pārvaldē. Pretendentu atlases kārtība nosaka, ka iestāde noskaidro potenciālos līdzdarbības līguma slēdzējus un uzaicina tos iesniegt pieteikumu līdzdarbības līguma slēgšanai.

4. Deleģējuma līgums.

(16) Iestāde izvēlas uzdevumus, kuru izpildi deleģēt privātpersonai (tajā skaitā biedrībām un nodibinājumiem). Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu, valsts pārvaldes uzdevumu var deleģēt privātpersonai, pamatojoties uz ārēju normatīvu aktu vai līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā, ievērojot šā likuma 41.panta otrās un trešās daļas noteikumus (noteikumi nosaka uzdevumus, ko nevar deleģēt).

5. Valsts kapitālsabiedrības ziedojums.

(17) Saskaņā ar *Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma* 11. pantu un 12. panta otro daļu, valsts kapitālsabiedrība drīkst privātpersonai dāvināt (ziedot) noteiktu peļņas apjomu. Iestāde nosaka kārtību, kādā tiek organizēta pieteikšanās ziedojuma saņemšanai.

(18) Saskaņā ar Finanšu ministrijas atzinumu par kārtību, kādā publiskais finansējums var tikt pārdalīts privātpersonai (izņemot kapitālsabiedrību ziedojumus), ir iespējami divi veidi – uzdevuma deleģējums un līdzdarbības līgums.

2. Ieteicamās atbalsta jomas

(19) Lai risinātu konstatētās problēmas un veicinātu diskusiju par Latvijas NVO fonda izveidi, eLPA ir izstrādājusi un piedāvā diskusijai starp iesaistītajām pusēm atbalsta programmas un rīcības virzienus. Izstrādātie priekšlikumi balstīti uz pētījumā *Pārskats par NVO darbību Latvijā 2013* apkopotajiem rezultātiem, ekspertu vērtējumiem un ārvalstu pieredzi.

2.1. Programma biedrību un nodibinājumu kapacitātes stiprināšanai

(20) Valsts finansējums biedrību un nodibinājumu administratīvās darbības un kapacitātes stiprināšanas aktivitātēm. Programmas mērķis ir stiprināt organizēto pilsonisko sabiedrību Latvijā un atbalstīt nevalstisko organizāciju darbību, stiprinot nevalstisko organizāciju institucionālo un cilvēkresursu kapacitāti un nodrošinot finansiālu atbalstu regulārai un ilglaicīgai nevalstisko organizāciju līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā un līdzdarbību rīcībpolitikas plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā.

(21) Programmā pieejamais finansējums ir trīs gadiem un katru gadu organizācija sniedz finansējuma administrētājam precizētu aktivitāšu plānu. Programmas ietvaros atbalstāmās darbības:

1. līdzdalības demokrātijas veicināšana, tai skaitā iedzīvotāju iesaistīšanās un līdzdalības veicināšana;
2. iedzīvotāju grupu interešu aizstāvība un publiskās pārvaldes darbības uzraudzība;
3. izpratnes veidošana par pilsonisko līdzdalību;
4. līdzdalība rīcībpolitikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesos;
5. jaunu biedru piesaiste;
6. publicitātes veidošana par biedrību un nodibinājumu ieguldījumu kopienā;
7. papildus finansējuma piesaiste organizācijas darbības nodrošināšanai;
8. citi pasākumi.

(22) Finansējums iedalāms trīs kategorijās, nosakot kvotas, lai organizācijas pamatdarbību varētu stiprināt gan vietēja, gan reģionāla, gan nacionāla mēroga organizācijas.

(23) Projektu konkurss reizi divos gados, lai nodrošinātu darbības nepārtrauktību.

2.2. Atbalsts pilsoniskās sabiedrības aktivitātēm

(24) Atbalsta programmas mērķis ir stiprināt demokrātiskās vērtības un cilvēktiesību ievērošanu Latvijā, spēcīgāk iedzīvotāju un imigrantu, trešo valstu valstspiederīgo cilvēkdrošību un uzlabot dzīves kvalitāti, veicināt sociālo atbildību kopienā, tajā skaitā izpratnes pilnveidošanu par saudzīgu attieksmi pret dabu un vidi, finansiāli atbalstot nevalstisko organizāciju projektus apakšprogrammas atbalsta jomās.

(25) Finansējums iedalāms trīs kategorijās, nosakot kvotas, lai organizācijas varētu izvērst aktivitātes gan vietēja, gan reģionāla, gan nacionāla mēroga organizācijas visos Latvijas reģionos. Ieteicams noteikt dažādus līmeņus projektu aktivitātēm: *mikro projekti* un *makro projekti*.

(26) Ieteicams atklāts projektu konkurss vienu vai divas reizes gadā.

2.3. Līdzfinansējuma programma projektiem, kas finansēti ar ārvalstu finanšu instrumentiem

(27) Programmas mērķis ir veicināt Latvijas biedrību un nodibinājumu spēju organizēt un līdzdarboties starptautisku projektu īstenošanā, kur norises vieta ir arī Latvijas teritorija. Tādējādi organizācijas piesaista ārvalstu finansējumu Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai, piesaista ārvalstu ekspertīzi, lai pilnveidotu Latvijā notiekošos procesus līdzdalības demokrātijā, sociālā kapitāla un citās jomās, kā arī – lai Eiropas Savienības un pasaules līmenī izplatītu Latvijas labās prakses piemērus un līdzdalības demokrātijas ideoloģiju (jo īpaši Latvijas attīstības sadarbības partneru valstīs).

(28) Projekta konkursa rīkošana ar noteiktu regularitāti nav attiecināma, jo programmai jābūt pieejamai līdz brīdim, kad tiek izlietoti paredzētie līdzekļi viena kalendārā gada ietvaros.

2.4. Programma NVO savstarpējās sadarbības stiprināšanai

(29) Programmas mērķis ir stiprināt un aktivizēt sadarbību starp biedrībām un nodibinājumiem reģionālajā, nacionālajā, Eiropas Savienības un pasaules līmenī. Tādējādi programmas ietvaros atbalstāmās programmas ir:

1. biedru naudas maksājumu segšana dalībai sadarbības tīklos Latvijā, ES un pasaulē;
2. biedru sapulču organizēšana;
3. sadarbības tīklu savstarpējās sadarbības aktivitātes.

(30) Ieteicams atklāts projektu konkurss vienu reizi gadā.

2.5. Atbalsta programma interešu aizstāvības stiprināšanai

(31) Programmas mērķis ir atbalstīt biedrības un nodibinājumus, kas veic interešu aizstāvības darbību sabiedriskā labuma darbības jomās, sekmējot pilsoniskas sabiedrības attīstību Latvijā un veicinot interešu aizstāvības organizāciju neatkarību no nozares pārraugošās ministrijas ietekmes.

(32) Valsts budžeta dotāciju piešķiršanas tematiskie virzieni ir:

1. biedrību un nodibinājumu līdzdalība valsts pārvaldē, konsultatīvajās padomēs, komisijās;
2. biedrību un nodibinājumu, kas darbojas interešu aizstāvības jomās, darbības kapacitātes stiprināšana – ekspertu piesaiste un ekspertīzes stiprināšana (pētījumu veikšana, pierādījumu ievākšana u.c. aktivitātes, lai virzītu tādu lēmumu pieņemšanu, kas izriet no secinājumiem par esošo situāciju un piemērotāko risinājumu);
3. interešu aizstāvības projekti (individuālas iniciatīvas) – projekti, kas paredz interešu aizstāvības iniciatīvas gan vietējā, gan reģionālā, gan nacionālā līmenī;
4. biedrību un nodibinājumu darbība, lai aktivizētu un organizētu iedzīvotāju dalību sabiedriskās apspriedēs un publiskajās apspriešanās.

(33) Ieteicama atklāta projektu pieteikumu konkursa rīkošana vienu reizi vai divas reizes gadā.

2.6. Atbalsta programma force majeure situācijām

(34) Valsts budžeta līdzekļi ir paredzēti biedrību un nodibinājumu aktivitātēm, kurām pēkšņi ir nepieciešams finansiāls atbalsts iepriekš neparedzētu apstākļu dēļ. Finansējums pieejams aktivitātēm nevis organizācijas administratīvajiem izdevumiem.

(35) Projekta konkursa rīkošana ar noteiktu regularitāti nav attiecināma, jo programma ir atvērta iesniegumiem un tā ir atvērta līdz brīdim, kad tiek izlietoti paredzētie līdzekļi viena kalendārā gada ietvaros.

3. Rīcības virzieni: NVO fonda modeļi

3.1. Decentralizēts valsts budžeta līdzekļu pārdales mehānisms

Priekšrocības	Finansējuma saņēmēji – biedrības un nodibinājumi – un finansējuma administrētājs (vadošā iestāde) atpazīst un izprot sadarbības nepieciešamību, sadarbības principus un kārtību (normatīvo aktu kontekstā).
Trūkumi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pastāv atšķirīgas prasības pret publiskā finansējuma saņēmējiem, kas rada nevienādu attieksmi NVO starpā, piešķirot labvēlīgāku pozīciju organizācijām, kas piesaista finansējumu no konkrēta avota vai konkrēta administrētāja, piemēram, nesamērīgas ir prasības par publiskā finansējuma piesaisti ziedojumu veidā no valsts kapitālsabiedrībām un dotāciju veidā (projektu konkursi) no Kultūras ministrijas administrētās programmas <i>Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogramma "Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonds"</i> ietvaros. 2. Pretendentiem nav paļāvība par vienlīdzīgiem principiem publiskā finansējuma ieguvei un tā administrēšanai, jo katrs administrētājs katrā programmā noteicis atšķirīgu kārtību.
Nepieciešamie grozījumi	<p>Ministru kabineta noteikumu projekta izstrāde, kas nosaka kārtību, kādā valsts budžeta iestādes piešķir valsts budžeta finansējumu privātpersonām, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktās sadarbības formas, kā arī nosaka piešķirtā finansējuma izlietojuma uzraudzības un kontroles kārtību.</p> <p>Grozījumi likumā <i>Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums</i> un <i>Likums par budžetu un finanšu vadību</i>.</p> <p>Grozījumi MK noteikumos nr. 535 <i>Noteikumi par publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas dāvinājuma (ziedojuma) līgumu</i>.</p>
Finansējuma avoti	<p>Faktiski nemainās finansējuma avoti un finansējuma administrētāji.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valsts budžets 2. Valsts kapitālsabiedrību ziedojumi 3. Eiropas Savienības programmas 4. Eiropas Savienības fondi 5. Ārvalstu finanšu instrumenti

3.2. Centralizēts NVO fonda modelis

Publiskais nodibinājums, piemēram, Sabiedrības integrācijas fonds apvieno valsts budžeta līdzekļus un valsts kapitālsabiedrību ziedojumus, kas šobrīd decentralizētā veidā ir pieejami nozaru fondos un veic to pārdali saskaņā ar nozaru ministriju noteiktajiem prioritārajiem atbalsta virzieniem nākamajiem trīs gadiem, *Nacionālās attīstības plānu 2020* un *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam*.

Priekšrocības	<ol style="list-style-type: none">1. Sabiedrības integrācijas fonds ir guvis atpazīstamību NVO sektorā kā fonds, kas pārdala finansējumu biedrību un nodibinājumu pamatdarbībai, aktivitātēm, interešu aizstāvības nodrošināšanai u.c. programmām.2. SIF ir izveidota procedūra publiskā finansējuma pārdalei un uzraudzībai pret finansējuma saņēmējiem.3. Viena fonda ietvaros visu nozaru biedrības un nodibinājumi var iegūt finansējumu dažādās atbalsta programmās (skat. 2. punktu) ar vienādiem nosacījumiem.4. Valsts budžeta līdzekļi pārdalīti atbilstoši <i>Valsts pārvaldes iekārtas likumā</i> noteiktajām normām.5. Finansētāju saņēmēju vidū veidota plašāku atpazīstamība par Sabiedrības integrācijas fondu kā Latvijas NVO fondu, tiek veidota plaša publicitāte, kā rezultātā Latvijas iedzīvotājos pilnveidojas izpratne par biedrību un nodibinājumu darbību un nozīmi.6. Finansējuma saņēmējiem piemērotas vienādas prasības, kas nodrošina viengabalaināku informāciju sabiedrībai par NVO darbību Latvijā un ļauj daudz efektīvāk sasniegt plānotos rezultātus pilsoniskās sabiedrības attīstības jomā.
---------------	---

Trūkumi	<ol style="list-style-type: none">1. Prioritāšu plānošana starp nozaru ministrijām notiek nekoordinēti, atkarībā no institūcijas kapacitātes un zināšanām.2. Plānošana ir neefektīva, jo nav stratēģiska pārnozaru redzējuma.3. Esošie fondi nav ieinteresēti pārmaiņu virzīšanā biedrību un nodibinājumu kopīgā labuma vārdā un tādā finansējuma pārdalē, kas ir atbilstoši <i>Valsts pārvaldes iekārtas likumā</i> noteiktajam.
---------	---

Nepieciešamie grozījumi	<p><i>Likums par budžetu un finanšu vadību.</i></p> <p><i>Likums Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu.</i></p> <p><i>Sabiedrības integrācijas fonda likums.</i></p> <p>Grozījumi likumā <i>Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums.</i></p> <p>Grozījumi MK noteikumos nr. 535 <i>Noteikumi par publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas dāvinājuma (ziedojuma) līgumu.</i></p>
-------------------------	---

	<p>Ministru kabineta noteikumu projekta izstrāde, kas nosaka kārtību, kādā valsts budžeta iestādes piešķir valsts budžeta finansējumu privātpersonām, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktās sadarbības formas, kā arī nosaka piešķirtā finansējuma izlietojuma uzraudzības un kontroles kārtību.</p>
Finansējuma avoti	<p>NVO fondā nonāk līdzekļi no valsts budžeta, kas šobrīd ir pieejami decentralizētā veidā:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. valsts budžeta finansējums attīstības dokumentos minēto aktivitāšu īstenošanai; 2. Saeimas frakcijām piešķirtais publiskais finansējums jeb <i>deputātu kvotas</i>; 3. valsts kapitālsabiedrību ziedojumi; 4. Eiropas Savienības programmas; 5. Eiropas Savienības fondi; 6. ārvalstu finanšu instrumenti
Pamatojums	<p><i>Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēs 2012.–2018.gadam</i> noteikts uzdevums nr.1.2.4.2. Programmas "Latvijas NVO fonds" izveide.</p> <p>Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda III sadaļas <i>Pušu pienākumi memoranda mērķa īstenošanai</i> 1.6. punkts.</p> <p><i>Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas vadītās valdības rīcības plāna</i> 128. punkts.</p>
Īpašās atrunas:	<ol style="list-style-type: none"> 1. SIF padome tiek stiprināta un darbības programmas tiek papildinātas ar padomes locekļu norādēm par prioritāri atbalstāmajām darbībām; 2. SIF ir ne tikai finansējuma administrētājs, bet arī piesaistītājs. Finansējuma piesaiste notiek mērķtiecīgi un savlaicīgi, kā arī ciešā sadarbībā ar nozaru ministrijām; 3. SIF piesaista finansējumu Latvijas NVO no ES programmām un ārvalstu finanšu instrumentiem; 4. SIF nekonkurē ar Latvijas biedrībām un nodibinājumiem projektu konkursos, kuros projektu pieteikumus var iesniegt NVO (t.i. – SIF iesniedz projektu pieteikumus tādos projektu konkursos, kuros ir liels finansējums, nepieciešams liels administratīvais darbs). 5. Nozaru fondi turpina administrēt ES fondu un programmu, ārvalstu finanšu instrumentu finansējumu. Nosacījums attiecas uz <i>Valsts Kultūrkapitāla fondu, LIAA, VIAA, Latvijas Vides aizsardzības fondu, Jaunatnes starptautisko programmu aģentūru, Lauku atbalsta dienestu</i>. 6. Valsts kapitālsabiedrību ziedojumi reizi gadā tiek pārdalīti SIF. 7. Papildus tiek izveidots Latvijas Sporta fonds, kas administrē un pārdala sporta nozares finansējumu aktivitātēm profesionālajā un amatieru sportā, un tautas sportam.

3.3. Nozaru ministrijas veido attiecīgos NVO fondus

Papildus šī brīža fondiem (*Sabiedrības integrācijas fonds, Valsts Kultūrkapitāla fonds, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrai, Latvijas Vides aizsardzības fondam, Jaunatnes starptautisko*

programmu aģentūrai, LAD un VIAA u.c.), tiek izveidots Latvijas Sporta fonds, Veselības fonds, Aizsardzības fonds, Labklājības fonds, Iekšlietu fonds.

Priekšrocības	1. Tiek stiprināta nozaru NVO sadarbība ar nozari pārraugošo iestādi, tādējādi norit mērķtiecīga darbība nozares attīstības veicināšanā un nozarē esošo problēmu risināšanai.
Trūkumi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepieciešami valsts budžeta ieguldījumi jaunu institūciju veidošanai. 2. Pastāv draudi biedrību un nodibinājumu spējai veikt aktivitātes interešu aizstāvībā un līdzdalībā lēmumu pieņemšanas procesā, ja tas nav saskaņā ar Fonda padomes redzējumu, jo organizācijām ir tiesības veikt darbības, kas nav saskaņā ar valsts politiku, bet tas nenozīmē, ka tām nav nepieciešams finansiāls atbalsts. 3. Nav iespējams gūt pārliecinošu pārskatu par finansējuma apjomu, ko organizācija gūst no dažādiem finansējuma avotiem un atšķirīgiem finansējuma administrētājiem, lai noteiktu vai ir dubultā finansējuma risks. 4. Publiskā pārvalde nevar pārskatāmā veidā informēt sabiedrību par finansējuma izlietošanas mērķiem, apjomu un pamatojamību. 5. Organizācijām nav iespējams iegūt finansējumu pārnozaru aktivitātēm un problēmu risinājumiem ir izteikti nozarisks risinājums, kas ir pretēji līdzšinējai organizāciju darbībai un publiskās pārvaldes redzējumam, kā arī investīcijām, kas ieguldītas dažādu risinājumu meklēšanā un ieviešanā.
Nepieciešamie grozījumi	Veicami grozījumi normatīvajos aktos, iestāžu nolikumos, kas nosaka pamatojumu publiskā finansējuma pārdalei.
Finansējuma avoti	<p>Daļēji mainās finansējuma avoti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. papildus valsts budžeta līdzekļu pārdale fondiem un valsts kapitālsabiedrību ziedojumi; 2. Eiropas Savienības programmas; 3. Eiropas Savienības fondi; 4. ārvalstu finanšu instrumenti

3.4. Izveidots jauns NVO fonds

Fonda mērķis – stiprināt pilsoniskas sabiedrības tradīcijas un veicināt sabiedrības līdzdalību valsts labklājības celšanā, kā arī demokrātisko vērtību izplatībai, atbalstot biedrību un nodibinājumu darbību.

Izveidots jauns fonds, kura juridiskās personas statuss var būt privātpersona vai iestāde.

Priekšrocības	<ol style="list-style-type: none"> 1. Juridiskajai personai – biedrība, nodibinājums – vienkopus ir pieejams valsts budžeta finansējums ar vienādām prasībām pret finansējuma saņēmējiem tā izmantošanā un uzraudzībā. 2. Valsts budžeta līdzekļi (tajā skaitā kapitālsabiedrību ziedojumi un <i>deputātu kvotas</i>) mērķtiecīgi tiek ieguldīti
---------------	--

	<p>pasākumos, kuru nolūks ir stiprināt pilsonisko līdzdalību un uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Valsts budžeta līdzekļi ir pārdalīti pārskatāmā veidā. 4. Lai sabiedrībā veidotu plašāku atpazīstamību par Latvijas NVO fondu, tiek veidota plaša publicitāte, kā rezultātā Latvijas iedzīvotājos pilnveidojas izpratne par biedrību un nodibinājumu darbību un nozīmi.
Trūkumi	<ol style="list-style-type: none"> 1. NVO fonda darbības uzsākšana nav iespējama līdz 2015. gada beigām, jo nepieciešami grozījumi vairākos normatīvajos aktos un jaunu aktu radīšana. 2. Esošie publiskie nodibinājumi un iestādes nav ieinteresētas valsts budžeta finansējuma pārdalē jaunai juridiskajai personai.
Nepieciešamie grozījumi	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Likums par budžetu un finanšu vadību.</i> 2. <i>Likums Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu.</i> 3. <i>Valsts pārvaldes iekārtas likums.</i> 4. Saistošie MK noteikumi. 5. Ārējs normatīvais akts, kas deleģē jaunai personai tiesības veikt konkrētus uzdevumus un pārdalīt publisko finansējumu.
Finansējuma avoti	<p>Finansējuma avoti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. valsts budžets, tajā skaitā <i>deputātu kvotas</i>; 2. valsts kapitālsabiedrību ziedojumi.
Pamatojums	<p><i>Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēs 2012.–2018.gadam</i> noteikts uzdevums nr.1.2.4.2. Programmas "Latvijas NVO fonds" izveide.</p> <p>Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda III sadaļas <i>Pušu pienākumi memoranda mērķa īstenošanai</i> 1.6. punkts.</p> <p><i>Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas vadītās valdības rīcības plāna</i> 128. punkts.</p>
Īpašās atrunas:	<ol style="list-style-type: none"> 1. ārvalstu finanšu instrumentu, ES programmu un ES fondu finansējumu turpina administrēt un pārdalīt esošie fondi un aģentūras.

4. Priekšlikumi turpmākam darbam

(36) Iesaistīto pušu (nozaru NVO, publiskie nodibinājumi un aģentūras, valsts kapitālsabiedrības) informēšana un viedokļu apzināšana par sniegtajiem priekšlikumiem NVO fonda izveidē.

(37) Darba grupas izveide priekšlikumu izstrādei par grozījumiem normatīvajos aktos un finansējuma pārdali, atbilstoši NVO un MK sadarbības memoranda uzraudzības padomes sēdē lemtajam 2013. gada 28. augustā par augsta līmeņa starpinstitūciju darba grupas izveidošanu, lai nodrošinātu priekšlikumu izstrādi NVO finansēšanas sistēmas efektīvizēšanai, jo īpaši koncentrējoties uz finansējuma apjoma noteikšanu katrai no NVO fonda programmām.

(38) Atbildīgās institūcijas noteikšana pārmaiņu virzībai: Pārresoru koordinācijas centrs, Valsts kanceleja vai Kultūras ministrija.

© Latvijas Pilsoniskā alianse, 2014

Aktivitāte ir projekta Ilgtspējīgas pilsoniskās sabiedrības attīstības atbalsta un monitoringa sistēmas pilnveidošana Latvijā aktivitāte un tas tiek īstenots sadarbībā EEZ un Sabiedrības integrācijas fondu. Projektu finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija.

